

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ТА ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
CENTRE FOR INTELLECTUAL PROPERTY STUDIES
AND TECHNOLOGY TRANSFER

КАПІЦА Юрій

ПРАВО ИНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

- Формування,
- Інститути,
- Напрями розвитку

2-е видання, без змін

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

Рецензенти:

ДОВГЕРТ А.С., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України.

МИРОНЕНКО Н.М., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України

Затверджено до друку Вченою радою Центру досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України (протокол від 07.06.2016 № 6)

Капіца Ю.М.

К-20 Право інтелектуальної власності Європейського Союзу : формування, інститути, напрями розвитку / Ю. Капіца. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2025. — 664 с.

ISBN 978-966-10-8212-9

У монографії досліджується становлення, інститути та розвиток права інтелектуальної власності Європейського Союзу, особливості гармонізації законодавства держав-членів ЄС та практики застосування законодавства у сфері авторського права і суміжних прав, охорони винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок, географічних зазначень, фірмових найменувань, сортів рослин, інтегральних мікросхем, комерційної таємниці, а також цивільно-правові та митні способи захисту прав інтелектуальної власності в ЄС. Наведені результати порівняльного аналізу законодавства України та ЄС у сфері інтелектуальної власності.

Для фахівців, що працюють у сфері охорони прав інтелектуальної власності, авторів, винахідників, науковців, викладачів вищих навчальних закладів, працівників органів державного управління.

УДК 347.7(4)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

ISBN 978-966-10-8212-9

© Капіца Ю.М., 2017
© Навчальна книга — Богдан,
виключна ліцензія на видання,
оригінал-макет, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	9
-------------	---

РОЗДІЛ 1

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Формування засад охорони прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі	17
1.2. Компетенція Європейського Союзу у сфері охорони інтелектуальної власності. Інструменти гармонізації та уніфікації законодавства	40
1.3. Вплив конвенцій Ради Європи на уніфікацію охорони прав інтелектуальної власності в Європі	60
1.4. Негармонізоване законодавство держав-членів ЄС у сфері охорони інтелектуальної власності та перспективи його гармонізації	77
1.5. Основні етапи розвитку права інтелектуальної власності ЄС. Інститути права інтелектуальної власності ЄС	85
Перелік посилань	94

РОЗДІЛ 2

АВТОРСЬКЕ ПРАВО І СУМІЖНІ ПРАВА

2.1. Авторське право та виклики технологій	98
2.1.1. Охорона комп'ютерних програм	101
2.1.2. Охорона баз даних	110
2.1.3. Право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права	125
2.1.4. Мовлення, публічне сповіщення та кабельна ретрансляція	129
2.1.5. Строки охорони авторського права і суміжних прав	138
2.1.6. Право слідування	143
2.2. Авторське право і суміжні права в інформаційному суспільстві	149
2.3. Кодифікація авторського права. Європейський кодекс авторського права	159
2.4. Авторське право в економіці на основі знань	166
2.5. Цифровий порядок денний для Європи та утворення єдиного ринку для прав інтелектуальної власності	171
2.5.1. Розповсюдження аудіовізуальних творів онлайн	176
2.5.2. Охорона «сирітських» творів	178

2.5.3. Колективне управління майновими правами суб'єктів авторського і суміжних прав	182
2.5.4. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності. Інтернет-піратство. Проти-контрафактна торговельна угода	188
2.6. Перспективи розвитку авторського права і суміжних прав в ЄС: єдиний цифровий ринок для Європи та формування сучасних європейських умов охорони авторського права	192
2.7. До регламенту ЄС щодо авторського права і суміжних прав	201
Перелік посилань	205

РОЗДІЛ 3

ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1. Охорона прав на винаходи	208
3.1.1. Патент Спільноти та Європейська патентна конвенція	208
3.1.2. Винаходи у галузі біотехнології	225
3.1.3. Винаходи, пов'язані з комп'ютером	236
3.1.4. Додаткова охорона лікарських засобів	243
3.2. Охорона прав на корисні моделі	250
3.3. Охорона прав на промислові зразки	256
3.4. Охорона прав на торговельні марки	271
3.5. Охорона прав на фірмові найменування	289
3.6. Охорона прав на географічні зазначення	301
Перелік посилань	315

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАВ НА ІНШІ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

4.1. Охорона прав на сорти рослин	319
4.2. Охорона прав на топографії напівпровідникових виробів	327
4.3. Охорона комерційної таємниці та ноу-хау	332
4.4. Охорона прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені за рахунок бюджетних коштів	351
Перелік посилань	364

РОЗДІЛ 5

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

5.1. Цивільно-правові способи захисту прав інтелектуальної власності	369
5.2. Митні засоби захисту прав інтелектуальної власності	407
Перелік посилань	441

РОЗДІЛ 6

НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

6.1. Угоди між Україною та Європейським Союзом і проблеми реалізації зобов'язань з наближення національного законодавства у сфері інтелектуальної власності до законодавства ЄС	444
6.1.1. Тимчасова угода й Угода про партнерство та співробітництво	446
6.1.2. Угода про асоціацію між Україною та ЄС	449
6.1.3. Адаптація законодавства України у сфері охорони інтелектуальної власності до законодавства ЄС	466
6.1.4. Особливості та проблеми наближення законодавства країн Центральної та Східної Європи та країн СНД у сфері охорони інтелектуальної власності до законодавства ЄС	483
6.1.5. Порівняльні дослідження права України та Європейського Союзу: питання методології	490
6.2. <i>Acquis</i> ЄС та законодавство України з охорони прав інтелектуальної власності ...	502
6.2.1. Авторське право і суміжні права	502
6.2.2. Охорона прав на об'єкти промислової власності	517
6.2.3. Охорона прав на інші об'єкти права інтелектуальної власності	542
Перелік посилань	564
ВИСНОВКИ	571
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ	595
ДИРЕКТИВИ ТА РЕГЛАМЕНТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	645
СКОРОЧЕННЯ	655
CONCLUSION	657
CONTENTS	660

ВСТУП

Представляючи монографію «Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку», зазначимо неабиякий інтерес до європейської практики врегулювання суспільних відносин, у тому числі відносин інтелектуальної власності, що виник із підписанням у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами.

Разом з тим підписанню Угоди передували двадцять років співробітництва України та ЄС із забезпечення рівня захисту прав інтелектуальної власності, аналогічно до наявного у Співтоваристві, що розпочалося з укладання Угоди про партнерство та співробітництво (1994) й Тимчасової угоди про торгівлю та торговельні відносини (1995).

Вказані роки є часом усе більшого опанування в Україні інформації, методології, підходів, що застосовувалися ЄС у сфері охорони прав інтелектуальної власності, а також розширення кола науковців, які займаються вказаною проблематикою, та різних груп суспільства, що зацікавлені в обізнаності у праві ЄС для захисту результатів своєї інтелектуальної діяльності в Європі.

Так склалося, що у 1997—2002 роках моя робота була пов'язана із розробкою актів з адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Спільно з Міністерством юстиції України, Українсько-Європейським консультативним центром з питань законодавства розроблялись Концепція адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та інші документи, аналізувалась методологія наближення законодавства країн Центральної та Східної Європи до законодавства ЄС.

У 2003—2005 роках Центром європейського та порівняльного права Міністерства юстиції України організовувалися дослідження з адаптації законодавства України до законодавства ЄС у різних галузях у рамках реалізації Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу».

Мені запропонували здійснити дослідження у галузі інтелектуальної власності. Науковцям гуманітаріям випадає може один раз у житті таке щастя. Була можливість, враховуючи фінансування, не тільки зібрати фахівців, але й здійснити переклад українською більш ніж 600 сторінок актів ЄС у галузі інтелектуальної власності, включаючи провідні на той час рішення Суду ЄС.

Аналіз досвіду проведення таких досліджень в Україні та країнах Центральної та Східної Європи свідчив про неможливість розгляду положень права ЄС та лише певних проблемних положень права України, під час вирішення яких має враховуватися досвід Європейського Союзу, що було предметом низки робіт. Крім того, недоліком багатьох досліджень з адаптації також було те, що аналізу підлягав конкретний акт ЄС без оцінки актуальності його положень з урахуванням практики застосування, а також аналізу положень, які хоча й були вилучені з проекту акта у процесі його підготовки, можуть становити інтерес для України. Також досвід роботи з законодавством ЄС показував, що у певних випадках є розбіжності між положеннями актів ЄС та багатосторонніми угодами, укладеними Україною та державами-членами ЄС, або Україною та ЄС. Таким чином, будь-який акт ЄС має розглядатись у контексті міжнародних угод, причому необхідно дійти згоди, як діяти у випадку такої суперечності.

Зазначимо, що акти ЄС ухвалювалися з метою гармонізації законодавства держав-членів ЄС. Якщо ж у державах-членах певні питання було вирішено без виникнення колізій або наближення законодавства не було актуальним, інструменти гармонізації не застосовувалися. Проте саме питання, не охоплені актами ЄС, можуть бути важливими для України.

У зв'язку з цим було запропоновано концепцію дослідження права ЄС, яка включала для кожної сфери правовідносин, пов'язаної з певним об'єктом права інтелектуальної власності, з'ясування питань:

- причини гармонізації;
- досвід охорони прав на певний об'єкт права інтелектуальної власності в державах-членах ЄС на момент ухвалення акта з гармонізації, розгляд чинних у державах-членах та ЄС на той час міжнародних договорів;
- робота з підготовки акта та його розгляду інституціями ЄС (Зелені, Білі книги ЄС, рішення Комісії, Парламенту, Економічно-соціального комітету, аналіз різних думок під час ухвалення відповідного акта);
- причини внесення змін до акта ЄС, його розвиток рішеннями Суду справедливості,
- результати імплементації положень актів ЄС державами-членами ЄС, недоліки регулювання; існування проектів змін акта, дослідження практики його застосування.

Далі послідовно досліджувались положення відповідного акта ЄС, міжнародних договорів, судових рішень та законодавства України з виробленням пропозицій щодо змін національного законодавства.

Результати дослідження опубліковані у монографії «Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України» (за редакцією